
„A cigányokkal nagyon komolyan kellene foglalkozni”

Hány éve szolgál itt?

Hat éve.

Nagyrészt református a falu lakossága?

Igen, 90%-ban református, van három ortodox, katolikus főleg a cigányok között. Ez úgy történik, hogy az itteni emberek azok reformátusok általában, a cigány férfi akról beszélek, de ők elmennek, mindég Csíkból hoznak maguknak feleséget, ott meg katolikusok vannak, de én azt hiszem, hogy ők nincsenek bejelentkezve, az ők egyházi helyzetük nagyon bonyolult. Én is alig tartok nyilván huszonvalahány cigányt, holott vannak vagy kétszázan.

Nem házasodnak össze?

Hát ez a házasság, ez a mai divat szerint történik, mint ahogy magyaroknál is, minden nemzetnél, összeállnak, s aztán valahogy lesz. Legtöbbször ezek a házasságkötések egyházi szemmel nézve és normális szemmel nézve nem házasságok, hanem vadházasságok.

A gyerekek az iskolában kapnak vallásos nevelést?

Persze, én tartom a vallásórát, attól függetlenül, hogy református vagy katolikus, hiszen itt nem felekezeti vallásoktatás, hanem iskolai vallásoktatás van, ahol bibliaismeretet tartunk. Na, most a gyerekeknél az az érdekes, ha a cigány gyerekekre gondolok, hogy a gyerekek nagy része nincs megkeresztelve, tehát ezek végül is pogányok, de a vallásóra hűségesen jönnek, sőt a Miatyánkat

meg mindenfélét jól tudnak, de a szülők mindég valamilyen okokra hivatkozva nem hozzák el a gyerekeket.

Nem keresztelik meg a gyerekeket?

Hogyha nagyon erőszakos vagyok, akkor megkeresztelik, volt olyan eset, hogy idekerültem, elmentem az egyik cigány családhoz, s ott egyszerre ötöt megkereszteltem, mint a harangsípok felálltak egymás mellé, volt olyan eset. Általában valószínű, hogy az anyagi vonzat is számít, mert meg kell kérni a keresztszülőket, azokat meg kell hívni egy ebédre, vacsorára. De ha eljönnek, akkor nagyon odafigyelnek a prédikációkra. Meg különféle szokások vannak a cigányoknál a keresztelésekénél is és a temetéseknél is.

Ezekre a szokásokra lennék kíváncsi.

A keresztelésnél láttam azt, hogy minden keresztmama rá kell tegye a gyerekre legalább a fél kezét, amikor a lelkész a keresztvizet ráönti, a magyaroknál ilyen szokás nincsen. Sőt, olyan is volt, hogy miután én ráöntöttem a gyerek fejére a keresztvizet, mindenik keresztmama két másodpercre átvette a gyereket. Az különös volt nekem is, hogy a keresztapák azok nem, azok békésen ültek a padokban, a keresztanyáknál van inkább ez az érdekesség. Más különös a keresztésnél nincsen. A temetésnél, ott több minden van, amit még én sem igazán értek, az egyik az, hogy rettentő sírás, jajveszékeltés van. Na most persze, gonoszság lenne részemről azt mondani, hogy ez nem igazi, valószínű, hogy nagy a fájdalom egy halálesetkor, de picit azért rátesznek.

Egy esetet mesélek el. Én voltam a szolgálatot végző lelkész, nagy sírással jöttünk le egészen a sírig, ott viszont amikor leengedték a koporsót a sírba, a sír oldala ki van rakva téglával, az egyik oldala betört. Na most közben a halottnak a lánya rettentően jajveszékelt, miközben engedték le a koporsót, amikor viszont ez megtörtét, azt mondták, nem baj, majd visszarakjuk, erre a lány, aki eddig nagyon sírt egyből abbahagyta a sírást, rágyújtott egy cigarettára. Visszarakták a téglákat, amikor kezdtük megint az

éneket, kezdték hányni a földet, megint elkezdett sírni. Ez különleges volt. Az is érdekes volt, hogy amikor leengedtük a koporsót, nagy méltósággal a cigányvajda, ezt túlzás így mondani, de egy férfiember, aki ottan egy vezető lehet, az egy műanyag tasakot, ami tele volt valami papírokkal, nagy méltósággal beledobta a koporsóba, nem mondták meg, mi az, az az övé volt, ennyit mondtak. Meg ami különleges volt, virrasztóban is el szoktam menni, amikor még nincs lefedve a koporsó, akkor mindég mellé tesznek cigarettát, pálinkát, gondolom ez náluk szokás.

Más ünnepeket tartanak?

Ha egyházi ünnepekre gondolok, akkor ők eléggé távol maradnak a templomlátogatástól, és az ünnepektől is. Van egy-egy cigány család, akik nagy ünnepekkor eljönnek, azok hűséggel el szoktak jönni, név szerint tudom ezeket, akik el szoktak jönni, a többieket kevésbé. Amikor nagyon sokan jönnek, az a karácsony, és ennek anyagi vonzata van, mert akkor ajándékot adunk a gyerekeknek, attól függetlenül, hogy esetleg meg sincs keresztelve. Olyankor van úgy, hogy számítottunk kétszáz gyerekre, magyar gyerekekkel együtt, s abból százötven cigány volt, én úgy gondolom, olyankor még a szomszéd falvakból is eljönnek. A templomba nem jönnek el, de tarthatják az ünnepet, ezt onnan tudom, hogy húsvétkor, locsoláskor a cigánygyerekek megindulnak, és a férfiak is be szoktak jönni. Más ünnepeket nem tudok.

Ha megkeresztelik a gyereket, ez nagy ünnepléshez kötődik?

A komákat keresztelési ebédre meghívják, ez általában otthon a családban szokott lenni, igaziból nem mozgatja meg tömegesen őket egy ilyen esemény. Katonabúcsúztatót, azt ők is nagyon hűséggel szokták tartani, tehát ha egy fiú oda érik, hogy katonának viszik, besorozták, ha már biztos, hogy el fogják vinni, akkor a cigányok is addig egyengetik az anyagi útjait, hogy ezt megengedik maguknak. Ez viszont különbözik a magyarokétól abban, hogy amikor egy magyar legénynek van búcsúztatója, ezt a kul-

túrházba tartják, itt nagy buli van, egész éjjel, mindenféle, de a magyarokén nincsen, csak kalács, meg bor, pálinka, italféle, ezzel szemben a cigányok böcsülettel flekkent sütnék maguknak, úgy-hogy úgy látszik, hogy ez nekik nagyon fontos, vagy ez az egyetlen alkalom, amikor ezt meg tudják maguknak engedni.

Szintén a kultúrotthonban tartják?

Igen, persze, ha esetleg megkülönböztetésre gondol, akkor itt ilyen a faluban nincsen, esetleg más a viszony, mint nekem elkésznek a cigányokkal.

Hol tudnak dolgozni? Napszámra járnak-e?

Én nagyon meg vagyok elégedve az itteni cigányokkal, mert békés cigányok, vannak verekedések, mint mindenütt, de azért nincs olyan, hogy lopjanak, vagy... az egy kirívó eset, hogy van egy hívem, aki nyolc éve börtönben van, de az kirívó eset. Általában nagyon békés emberek, a földekre járnak, napszámra járnak, nyári időben, akkor nincs gond, olyankor jól is megy a soruk, mert a napszámba beletartozik egy hatvan-hetvenezer lej napjára, meg reggeli, meg ebéd, még talán vacsora is. Ilyenkor nincs gond, és eljárnak. Nagyobb probléma van télen, amikor nincs mezei munka, olyankor, úgy gondolom, hogy ez csak a dícséretükre van, seprűt kötnek, lábtörlőt kötnek, kosarat fonnak, és ezt próbálják eladni. Ismerek olyant, az egyik barátnőm, barátnőnk, aki szokott nekünk is seprűt kötni, az megköt egyszerre húsz seprűt, beviszi a városba, mert ott jóval drágábban tudja eladni. Télen nehezebb. Amire nagyon számítanak, az az, amit az állam ad, az a segély. A gyerekek nagy része azért jár iskolába, mert ha nem, akkor nem kapják azt a szociális segélyt, a gyerekpénzt. Ez nagy baj, olyan szempontból, hogy a gyerekek bejönnek, igaziból nem is érdekli őket az iskola. Én amikor ide kerültem, egy nagyon jó helyzet volt az iskolában, mert akkor külön voltak a magyar gyerekek, és külön voltak a cigány gyerekek, és akármennyire úgy tűnik, hogy én most... megkülönböztetem őket, hogy ezek ilyenek, vagy olya-

nok, de tényleg a legjobb indulattal mondom azt, hogy hasznukra volt, hogy külön osztályban voltak, és a magyar gyerekeknek is jó volt. Így viszont ott vannak egy csoportban. Az első osztályban most voltak például húszan, tizennyolc cigány gyerek volt, két magyar, a két magyar, akivel otthon is foglalkoznának a szülők, és aki többre lenne képes, az nem tud haladni, tehát ez egy nagy gondot jelent, mert mondom, hogy a pénz miatt küldik, ezeket hiába buktatják meg, olyan gyerek van, aki tizenkét éves, és most is első osztályos, és már lopott magának menyasszonyt, vagy hogy mondják ezt, és még mindég az első osztályban én tanítom a miatyánkra.

Van olyan, aki továbbtanul?

Nincs, nekem az volt az egyik nagy álmom, ezelőtt három évvel volt egy nagyon okos kislány, több is volt, de ez tényleg nagyon okos kislány volt a többi cigány gyerekekhez képest, és hát nagyon szerettem volna, hogyha tovább engedik a szülők, ha tovább tanult volna, de nem engedték tovább. Tehát egy-négy osztályt valahogy elvégzik, utána már nem.

Öt-nyolcra sem mennek tovább?

Oda sem. Tudtommal egy diák sincs, aki öt-nyolc osztályba járna a cigány gyerekek közül.

A szülők jártak iskolába? Írástudók?

Hát van olyan család, ahol tudnak írni olvasni, de általában nem tudnak, tehát a nevüket le tudják írni, számolni tudnak, ez normális, de... az az érzésem, hogy az a tudás, ami nekik van, amit iskolában tanulhattak, az abszolút minimális. Van olyan gyerek, aki eljön az iskolába, kérem az ellenőrzőjét, hogy aláírta-e a jegyet, amit én szépen beírtam neki, hát nézem, hogy az egy gyerek írása, alá van írva, de egy gyerek írása. Kérdelem, hogy ezt te írtad alá, s azt mondja, igen, ezt olyan normálisan mondja, s kérdelem, miért nem édesanyád, hát mert nem tud írni. S akkor az édesanyja

megkéri a gyereket, aki esetleg már tud írni, hogy legyen szíves írja alá. Tehát a tudásszintjük elég minimális.

Azok a gyerekek, akik iskolába járnak, eljutnak a konfirmálásig? Vagy a keresztelés hiánya miatt nem?

Tíz év telt el a fordulat után, azóta nem csak a cigányoknak, hanem a többi embereknek is változott a viszonya az egyházzal szemben. Na most a cigányok esetében ez úgy csapódik le, hogy nem konfirmálnak, igazából ma nincs is olyan, mint régebb volt, ahogy a faluban mesélik, hogy volt egy gazdagabb ember, akinél szolgált két cigány, és akkor azokat ő megkonfirmáltatta. Na most ilyen ma már nem nagyon van, elmennek napszámba, de csak egy-két olyan cigány gyerek van, aki dolgozik úgy, hogy minden nap ugyanahhoz a gazdához megy. Ma inkább a szegény magyar családok gyerekei mennek el dolgozni úgy, hogy ugyanahhoz a családhoz elmennek huzamosabb ideig. Tehát a cigányok itt kimaradnak végül is a konfirmálásból. Volt olyan alkalom, hogy segélyosztás meg ilyesmi, akkor kiderült, hogy ők nem egyháztagok, és akkor rádöbrentek, hogy igaza van tiszteletes úr, akkor meg kéne konfirmáljuk. Valószínű, hogy amikor én ide kerültem, akkor nagyon naiv voltam, hogy itt lehet velük valamit kezdeni. Azért lassan bejön az ember, de nagyon nehéz. Vagy azt csinálom, hogy a gyülekezetemmel, a magyar gyülekezetemmel foglalkozom, s a cigányokkal külön kellene foglalkozni. Ezt nem én fogalmazom meg először, ezt nálamnál okosabb emberek elmondták, hogy a cigányokkal nagyon komolyan kellene foglalkozni, mert tudjuk azt, hogy mit jelentenek egy országban. Ehhez viszont egy teljes ember kell, és lehet, hogy egy kis elhivatottság is kell, hogy az az ember csak velük foglalkozzon. Én a magam módján próbálom a szülőkre hatni, meglátogatom őket, elmondom, miért van a keresztelés, miért fontos, ... mindég megígérik, hogy eljövünk, de nem jönnek el.

Azok is igénylik az egyházi temetést, akik nincsenek megkeresztelve?

Ilyen eset még nem volt. Tehát a hat év alatt, azt hiszem, négy cigánytemetés ha volt, és mind a négy esetben az illető meg volt keresztelve, még nem tartunk ott, hogy olyanok távoznának közülünk, akik nincsenek megkeresztelve.

A halott mellett virrasztanak?

Egy este van a virrasztó, a lelkészt hívják ki, és én tartok egy rövid istentiszteletet, ez rendszeren liturgiával folyik, de tulajdonképpen ezzel kimerül a virrasztás. Tehát ami az egyházi oldala lenne a dolognak. Utána ők maradnak, persze italoznak, és hogy tovább mi történik az italozás hatására, azt nem tudnám megmondani, mert én nem maradok ott.

A cigány temetéseknél a halott, a halál az valószínűleg egy nagyon félelmetes dolog lehet, félnek a haláltól. A magyar emberek is félnek a haláltól, meg ki az, aki nem fél, de itt egy csomó babona kapcsolódik hozzá, ilyen, hogy a halott lelke visszajár, ez szinte természetes náluk, és érdekes az, hogy amikor temetés van, azt hiszem, hogy nem is a halott iránti tiszteletből, hanem a haláltól való félelemből megpróbálnak mindent megadni. Azt hiszem, hogy ez nagyon ősi eredetű, bennük van még ez a pogány dolog, itt most nem csak a virrasztóra vagy a torra gondolok, hanem azon felül is, tehát ilyen, hogy máskor a cigánynak soha nincs pénze, de amikor haláleset van, akkor biztos, hogy rezesbanda muzsikál a halottnak, amit a magyar ember nem csinál itt a faluban. Meghívják valamelyik fúvószenekart, azok eljönnek, ez elég sokba kerül nekik és mégis megcsinálják, tehát van egyféle félelem, s azért van ez.

A cigányoknak van munkahelyük?

Egy pár dolgozott közülük, de ma már nincs ilyen. Régen, amikor működött a téész, akkor többen voltak közülük is traktoristák például, vagy amíg működött a malom, ott dolgoztak.

Ahogy az állami munkahelyek megszűntek, úgy a cigányoknak is megszűnt a munkaviszonya. Nyáron abból is pénzt szereznek, hogy gombát szednek, málnát szednek, szamócát szednek, főleg most a gomba nagyon jól megy, mert valaki felvásárolja, szóval ez is egy kereseti forrás nekik.

Új házakat építenek? Vagy megvásárolják-e a faluban eladó házakat?

Két cigánycsalád van, aki a faluban lakik, hát a faluban vannak a többiek is, de azért van a falunak egy különálló része, a falu végén egy kis patak, és a patak mentén laknak. Hát hogy hová építenek házat, azt meg kell nézni, hogy ők hogy laknak. Van két újonnan épült ház, amelyet a polgármesteri hivatal talán valamennyire támogatott, az két fából épült ház, valamennyire néz ki, de a többi az egy ilyen... ilyen cigányputri. Két család van, akik bent laknak a faluban, azok úgy is tartják, hogy ők itt laknak a magyarok között, és mindég hangoztatják, hogy mi azért bent lakunk a faluban. A másik család nemrég költözött be a faluba. Nem nagyon veszik meg a házakat, valószínű azért, mert nincs pénzük, ez nem olyan, mint Vásárhely környékén, ahol gazdagok a cigányok, ott megveszik, sőt meg se veszik, mert megveszik a telket és építenek, kacsalábon forgó kakasos, tornyos dolgokat.

Általában szétválnak a generációk, vagy egy udvaron maradnak?

Általában egy udvaron maradnak, hát túlzás udvarnak nevezni, egy helyen laknak, több generáció egy helyen lakik. Ha valami viszály van a családba, ami gyakran előfordul, az anyós és a megy, vagy mit tudom én a különböző generációk között, akkor elköltöznek, különválnak. Ha most kívülről az ember megnézi ezt a patakrészt, „patakbelieknek” mondjuk, ez a szaknyelv itt, az ember nem is érzi, mennyien laknak ott, de ha az ember bemegy közéjük, akkor azonnal kijönnek, akkor látszik hogy egy ilyen kétszer-három helyiségből kijönnek húszan is, tehát sűrűn laknak.

Ha elmegyek hozzájuk, nem is hívnak be soha, csak az udvarra. Mind mondják is, hogy ha megyek családlátogatni, akkor nyáron menjek, mert akkor az udvaron tudnak fogadni.

Beszélik a roma nyelvet?

Nem hiszem, egymást között is magyarul beszélnek, cigány gyerekektől kérdeztem, amit esetleg én tudok, és nem értették, tehát úgy gondolom, hogy nem beszélnek.

Vannak-e saját énekeik, ami a roma kultúrához tartozik?

Nem, én azt hiszem, hogy ezek itt nagyon jól beolvadtak ilyen szempontból. Szociális szempontból nem, de ilyen szempontból átvették a magyar énekeket. Főleg onnan gondolom, hogy amikor katonabúcsúztató van a kultúrházban, itt az ablakunk alatt folyik egész reggelig a mulatozás, és ugyanazokat fújják, mint a magyarok, műdalokat és népdalokat.

Van vezetőjük?

Nincsen olyan kimondott vezetőjük, akivel én tudnék mindég beszélgetni, kapcsolatot tartani, nincs valaki, akire felnéznének, nincs cigányvajdájuk. Egy férfiember van, de azt sem tisztelik, mint ahogy én elképzelem, hogy egy cigányvajdát tisztelnek.

Táncsoportjuk vagy valamilyen kulturális egyesületük van?

Semmi nincs, a magyaroknak sincs.

